

Karácsony András – Pethő László¹

Emlékezés Bangó Jenőre²

Bangó Jenőre (1934-2023) emlékezünk, aki tavaly decemberben Belgiumban elhunyt és több mint három évtizede a hazai tudományos életben is jelen volt. Bangó Jenő 1934-ben született Szombathelyen. Újpesten kitanulta az asztalos szakmát, majd a Könyves Gimnáziumban érettségizett. Ezt követően Esztergomban a Hittudományi Főiskola hallgatója lett. Gyökeres fordulatot vett az élete, amikor 1956-ban elhagyta Magyarországot. 1957-59 között a Leuveni Katolikus Egyetem hallgatója volt, ahol szociológusi diplomát szerzett. Ezt követően az ugyancsak felbolydult Belga Kongóba került tanárnak. Doktori disszertációját *Változások a magyar faluban* címmel írta és védte meg. A következőkben óraadóként és szabadúszóként vállalt munkát, majd sikeresen pályázta meg az Aacheni Katolikus Főiskola szociológusi állását, ahol nyugdíjazásáig dolgozott. Emigránsként is tartott fenn kapcsolatokat magyar kollégáival, inkább a Nyugaton élőkkel, mintsem a hazaiakkal. A nyolcvanas évektől érzekelte a hazai változásokat, és számos írása jelent meg a *Vigilia* című folyóiratban. A rendszerváltás után szívesen fogadták az Esztergomi Tanítóképző Főiskolán, ahol a szociálpedagógus hallgatók számára készített tananyagokat. Tovább lépve, a fővárosban az ELTE Állam- és Jogtudományi és a Pedagógiai és Pszichológiai Karán főleg a doktori képzésben résztvevők számára tartott előadásokat. Hasonló feladatokat kapott és vállalt a Szegedi Egyetemen. Repatriálásának és visszafogadásának látványos dokumentuma egyfelől az a több mint félszáz publikáció, ami az Egyenlítőben, a Jogelméleti Szemlében, a Századvégben, a Szociológiai Szemlében, a Társadalomkutatásban és Valóságban jelent meg, másfelől pedig, hogy Áder János köztársasági elnöktől a Magyar Arany Érdemkereszt kitüntetését vehette át 2015. március 15-én.

Az utolsó alkotói korszakában – amit az aacheni évektől számíthatunk – két irányban folytatott kutatásokat. Egyfelől a szociológiaelmélet területén, konkrétan Niklas Luhmann munkásságának feldolgozása, másfelől pedig a szociális munkás képzésének elméleti és pedagógiai problematikája foglalkoztatta. Jelen emlékezés írói is ebben a két vonatkozásban kerültek kapcsolatba Bangó Jenővel. Karácsony András a kilencvenes évek elején olvasta Bangó egyik kéziratát, amiben a szerző Luhmann „szerelem könyvét” (*Liebe als Passion*) tárgyalta, és ennek hatására vette fel a kapcsolatot a Belgiumban (Eupen) élő szociológussal. Az ezt követő években vendégoktatóként Bangó Jenő az ELTE ÁJK Filozófiai Tanszékén, magyar és német nyelven két ízben is tartott kurzust. Az együttműködés 2000-ben egy Niklas Luhmann emlékszümpózión szervezésében teljesedett ki. Bangó Jenő teremtette elő a konferencia megrendezéséhez szükséges finansziális háttérrel, illetve németországi tudományos kapcsolatai alapján neves német előadókat tudott felkérni a részvételre. A konferencia anyaga németül és magyarul is megjelent.³ A 2000-es évek első két évtizedében folyamatos volt az együttműködésük, aminek intenzitását – mint oly sok minden más viszonylatban – a COVID járvány jelentősen befolyásolta.

Pethő Lászlónak és Bangó Jenőnek az első közös érdeklődésre irányuló témája a regionalitás problémáinak megközelítése és elemzése volt. Levelezésük és személyes találkozásaik során közös, etnikai színezetű pontokat is találtak, hiszen Bangó Jenő egy német identitású belga tartomány lakója volt, míg Pethő László egy, a rendszerváltás után történelmi identitását újra felfedezni szándékozó Jászságban él. A belgiumi német kisebbség jelentős

¹ Karácsony András, prof. egyetemi tanár. ELTE-ÁJK. Pethő László, Csc., ELTE-PPK.

² DOI szám 10.59558/jesz.2024.1.106

³ Bangó Jenő – Karácsony András (szerk.): Luhmann-könyv. Rejtjel, Budapest, 2002.

autonómiával, önkormányzattal, különféle intézményekkel, köztük saját rádióval és televízióval rendelkező tartomány volt, míg nem a magyar párhuzamnak számító kistérségben egyetlen saját intézmény, a Jász Múzeum működött. Itt a rossz emlékü, erősen centralizált szocialista megyerendszert különféle nonprofit és civil szerveződésekkel próbálták fellazítani és megújítani.

Pethő László igen sokat profitált azokból a találkozásokból, amikor DAAD ösztöndíjasként Aachenben tartózkodott. Bangó Jenő akkor a Katolikus Akadémián tanított, hallgatói a szociális munkás vagy szociálpedagógus kerültek ki, akiknek szociológiát adott elő. Pethő Lászlót akkor intenzíven foglalkoztatta az időskorúak problémája, és arra készült, hogy egy újonnan bevezetendő, az időskorúak tanulásával foglalkozó kurzushoz gyűjtsön nemzetközi tapasztalatokat. A Katolikus Egyetemen jó helyre talált, mert ott szisztematikusan foglalkoztak a témával. Főleg a nyugdíjhoz közeledő emberek számára hirdettek 8-10 egységből álló kurzusokat. Ezek keretében arra törekedtek, hogy érzékeltessék és bemutassák, hogy mi vár rájuk az elkövetkező években vagy akár évtizedekben. Az utolsó személyes találkozás során is ezzel a témával foglalkoztak. Bangó Jenő meghívást közvetített az Aacheni Magyarok Egyesületétől, ahol 2019 októberében Pethő László előadást tarthatott kutatásai eredményeiről és annak a nyugdíjas asztaltársaságnak a működéséről, ami a COVID megjelenéséig eredményesen működött Jászberényben.

Bangó Jenő 75. születésnapjára készült Festschrift címe nem véletlenül volt: *Identitások*.⁴ Ugyanis Bangó Jenő a magyar mellett, német identitással is rendelkezett, mivel élete alapvetően a német tudományos élethez kötődött, és a belgiumi német nyelvű közösség „fővárosában” Eupenben élt, ami ugyanakkor egy vallon régióban található. Természetesen nemcsak a korábbiakban említett két irányt mutatta szellemi érdeklődése, hanem ennél szélesebb kört fogott át, amit nagyon jól érzékeltetett az *Útkeresés a posztmodernben* (2008) c. tanulmánygyűjteménye, illetve a belga identitásokat bemutató könyvei.⁵

⁴ Pethő László – Karácsony András (szerk.): *Identitások – Identitäten. A 75 éves Bangó Jenő köszöntése – Festschrift Bangó Jenő zum 75. Lebensjahr. Jászvári Évkönyv Alapítvány, Jászberény, 2009.*

⁵ A kötetet és benne Bangó Jenő munkásságát tükröző irodalmat lásd: <https://mek.oszk.hu/07100/07110/07110.htm>